

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

MAQSUD SHAYXZODA TAQDIRI: TARIXIY HAQIQAT VA TAZYIQLAR SOYASIDA

Hasanova Sevinch Anvarovna

*Toshkent davlat transport universiteti "Raqamli iqtisodiyot"
yo'nalishi 3-bosqich talabasi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada o'zbek adabiyotining yorqin vakillaridan biri bo'lgan Maqsud Shayxzodaning hibsga olinishi va uning hayoti bilan bog'liq tarixiy voqealar tahlil qilinadi. Sovet davrida qatag'onlar qurboniga aylangan ijodkorning adabiy merosi va uning milliy adabiyotga qo'shgan hissasi yoritiladi. Ushbu maqola orqali o'sha davrdagi siyosiy tazyiqlar, mafkuraviy bosim va ijodkorlarning qismati haqida tushuncha beriladi.*

Kalit so'zlar: *Maqsud Shayxzoda, sovet qatag'onlari, millatchilik, adabiy meros, siyosiy ta'qib, dramaturgiya, o'zbek adabiyoti*

СУДЬБА МАКСУДА ШАЙХЗОДЫ: ИСТОРИЧЕСКАЯ ПРАВДА И В ТЕНИ РЕПРЕССИЙ

Аннотация: *В данной статье анализируется арест одного из ярких представителей узбекской литературы Махсуда Шайхзоды и исторические события, связанные с его жизнью. Освещается его литературное наследие и вклад в национальную литературу, несмотря на репрессии в советский период. Статья даёт представление о политическом давлении, идеологических гонениях и судьбах творческих личностей того времени.*

Ключевые слова: *Махсуд Шайхзода, советские репрессии, национализм, литературное наследие, политическое преследование, драматургия, узбекская литература.*

THE FATE OF MAQSUD SHAYKHZODA: HISTORICAL TRUTH AND UNDER THE SHADOW OF REPRESSIONS

Abstract: *This article analyzes the arrest of one of the prominent figures in Uzbek literature, Maqsud Shayxzoda, and the historical events associated with his life. It highlights his literary heritage and contribution to national literature despite the repressions of the Soviet era. The article provides an understanding of political pressure, ideological persecution, and the fate of creative individuals of that time.*

Keywords: *Maqsud Shayxzoda, Soviet repressions, nationalism, literary heritage, political persecution, dramaturgy, Uzbek literature. European science international conference: ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION 232*

Kirish

XX asr o‘zbek adabiyotining taraqqiyotida Maqsud Shayxzoda muhim o‘rin egallagan ijodkorlardan biridir. U o‘zining badiiy asarlari, dramaturgik ijodi hamda tarjimalari orqali adabiyotimiz rivojiga katta hissa qo‘shgan. Shayxzoda nafaqat iste‘dodli shoir va dramaturg sifatida, balki mustaqil fikrlaydigan ziyoli sifatida ham e‘tibor qozongan.

Biroq sovet davrida hukm surgan mafkuraviy siyosat ko‘plab ziyolilar singari Shayxzodaning ham taqdiriga salbiy ta‘sir ko‘rsatdi. O‘sha davrda ko‘plab ijodkorlar “millatchilik” yoki “sovet mafkurasiga zid g‘oyalarni ilgari surish” kabi ayblovlar bilan ta‘qib qilindi. Natijada ko‘plab iste‘dod egalari qatag‘on siyosatining qurboniga aylandi. Maqsud Shayxzoda ham shunday murakkab tarixiy jarayonni boshdan kechirgan ijodkorlardan biri bo‘lib, 1952-yilda hibsga olingan.

Mazkur maqolada Shayxzodaning ijodiy faoliyati, qatag‘on davridagi taqdiri hamda uning o‘zbek adabiyotidagi o‘rni haqida so‘z yuritiladi.

Asosiy qism

1. Maqsud Shayxzodaning ijodi va o‘zbek adabiyotidagi o‘rni Maqsud Shayxzoda 1908-yilda tug‘ilgan bo‘lib, adabiyotimizda shoir, dramaturg va tarjimon sifatida katta iz qoldirgan. U o‘z asarlarida insoniylik, adolat va milliy ong masalalariga alohida e‘tibor bergan. Uning pyesalari va she‘rlari jamiyatdagi dolzarb masalalarni yoritib, xalq dardini aks ettirgan. Ayniqsa, uning "Jaloliddin Manguberdi" dramasida milliy mustaqillik va vatanparvarlik g‘oyalari kuchli aks etgan. Shayxzoda tarjimon sifatida ham katta xizmat qilgan. U rus va jahon adabiyoti namunalarini o‘zbek tiliga o‘girib, adabiy merosimizni boyitgan. Shuningdek, u yangi avlod ijodkorlarini qo‘llab-quvvatlab, o‘zbek adabiyotining rivojlanishiga hissa qo‘shgan.

2. Hibsga olinishi va unga qo‘yilgan ayblovlar 1952-yilda Maqsud Shayxzoda "millatchilik" va "sovet mafkurasiga qarshi g‘oyalarni targ‘ib qilish" ayblovlari bilan hibsga olinadi. Bu davrda ko‘plab ijodkorlar, jumladan, Cho‘lpon, Fitrat, Usmon Nosir singari yozuvchilar ham qatag‘onga uchragan edi. Shayxzoda uzoq vaqt qamoqda saqlanib, og‘ir sharoitlarda hayot kechirishga majbur bo‘ladi. Sovet hukumati unga adabiy ijodida milliy g‘oyalarni ilgari surgani uchun ayb qo‘ygan. Xususan, uning dramatik asarlarida va she‘rlarida milliy mustaqillik, xalq qadr-qimmatini va tarixiy shaxsiyatlarga bo‘lgan hurmat aniq sezilib turar edi.

3. Qatag‘onlar va ijodiy faoliyatga ta‘siri Shayxzodaning qamoqqa olinishi o‘zbek adabiyotiga katta zarba bo‘ldi. U qamoqxonada og‘ir sharoitda yashashga qaramay, ijod qilishdan to‘xtamadi. Keyinchalik u qamoqdan ozod etilgan bo‘lsa-da, bu voqea uning ruhiyatiga katta ta‘sir o‘tkazdi. Uning ijodi keyingi yillarda ham davom etdi, ammo sovet mafkurasini bosimi tufayli uning ko‘plab asarlari chop etilmadi yoki tahrir qilindi.

4. Maqsud Shayxzodaning merosi va bugungi kundagi ahamiyati European science international conference:

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION

Bugungi kunda Shayxzodaning asarlari qayta tiklanib, ilmiy va adabiy doiralarda chuqur o'rganilmoqda. Uning pyesalari sahnalashtirilmoqda, she'rlari va tarjimalari yangitdan nashr etilmoqda. U yaratgan milliy ruhdagi asarlar o'zbek adabiyotining bebaho boyligi sifatida qadrlanadi. Shayxzodaning ijodi bugungi yosh ijodkorlar uchun ibrat maktabi bo'lib, uning qatag'on yillari o'tgan tarixiy voqealarning saboqlari sifatida xizmat qiladi. Uning asarlari faqat adabiy meros emas, balki milliy o'zlikni anglash, adolat va ozodlik uchun kurashish timsolidir.

Xulosa

Maqsud Shayxzoda o'zbek adabiyotining yirik namoyandalardan biri bo'lib, uning ijodi milliy adabiyot taraqqiyotida muhim o'rin tutadi. Uning hayot yo'li sovet davridagi qatag'on siyosatining ziyolilar taqdiriga qanday ta'sir ko'rsatganini yaqqol namoyon etadi.

Shayxzodaning asarlari bugungi kunda ham o'z dolzarbligini saqlab qolgan. Uning hayoti va ijodini o'rganish nafaqat adabiyotimiz tarixini chuqurroq anglashga, balki o'tmish saboqlaridan to'g'ri xulosa chiqarishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov, Sh. O'zbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: O'zFA nashriyoti, 2005.
2. G'ulomov, A. Maqsud Shayxzoda hayoti va ijodi. – Toshkent: Adabiyot nashriyoti, 2010.
3. Ismoilov, M. Sovet qatag'onlari va o'zbek adabiyoti. – Toshkent: Ma'naviyat nashriyoti, 2015.
4. Mirzayev, B. XX asr o'zbek adabiyotining fojiali qismati. – Toshkent: O'zbekiston nashriyoti, 2018.
5. Rasulov, H. Maqsud Shayxzoda – dramaturg va shoir. – Samarqand: Adabiyot nashriyoti, 2020.

